

ԲՈՂՈՔԻ ԻԼՈԿՈՒՏԻԿ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԸ ՀԱՅԵՐԵՆ ՀԱՄԱՑԱՆՑԱՅԻՆ ԽՈՍՈՒՅԹՈՒՄ*

ՀՏԴ 81`42

DOI: 10.52063/25792652-2022.4.15-135

ԱՆՆԱ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Վ. Բոյունովի անվան պետական համալսարանի ռուսաց և օտար լեզուների ֆակուլտետի անգլերենի ամբիոնի ասպիրանտ, դասախոս,
ք. Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն
annaavetisyan987@gmail.com

Հոդվածի նպատակն է ուսումնասիրել բողոքի խոսքային ակտը և դրա առկայացման լեզվական միջոցները հայերեն համացանցային խոսույթում: Հետազոտության նպատակով պայմանավորված՝ աշխատանքում առաջադրվել են այնպիսի խնդիրներ, ինչպիսիք են խոսքային ակտի ըմբռնումների համակողմանի վերլուծությունը, խոսքային ակտի դասակարգումների ներկայացումը և բողոք պարունակող առցանց հրապարակումների և մեկնաբանությունների ուսումնասիրությունը:

Սույն հետազոտության արդիականությունը պայմանավորված է համացանցում հասանելի և մեր առօրյայում առանձնահատուկ տեղ զբաղեցնող բողոք-հրապարակումների և մեկնաբանությունների մեծ քանակությամբ և դրանց ուսումնասիրության անհրաժեշտությամբ:

Լեզվաբանական վերլուծության մեթոդների ընտրությունը պայմանավորված է հետազոտության նյութի բնույթով և նպատակով: Տեսական դրույթների մեկնաբանությունը իրականացվել է լեզվաբանական նկարագրական վերլուծության միջոցով, իսկ օրինակների վերլուծությունը կատարվել է բաղադրիչների վերլուծության մեթոդի հիման վրա:

Հետազոտության արդյունքում հանգել ենք այն եզրակացությանը, որ համացանցային խոսույթում հասցեագրողը ներկայացնում է իր բողոքը ներակա հանդիմանելու, դժգոհելու, հեգնելու, ինչպես նաև կատակելու գործառույթներն իրականացնելու նպատակով: Այդ իլոկուտիվ գործառույթները պայմանավորված են հասցեագրողի նպատակադրվածությամբ և հասցեատիրոջ վրա ներազդելու ցանկությամբ: Մի շարք լեզվական միջոցներ, որոնք հասցեագրողի հուզական վիճակի արտահայտման հիմնական ցուցիչներն են, նպաստում են այդ գործառույթների արդյունավետ իրականացմանը: Դրանք ձևավորում են հասցեագրողի և հասցեատիրոջ միջև ինչպես տարհամաձայնություն, այնպես էլ համերաշխություն:

Հիմնաբառեր՝ բողոք, խոսքային ակտ, համացանցային խոսույթ, հանդիմանություն, մեղադրանք, դժգոհություն, սպառնալիք:

Ներածություն

Հաղորդակցության արդյունավետ ըմբռնման լավագույն միջոցներից են խոսքային ակտերը, որոնք հասցեագրողը կիրառում է իր մտադրությունները արտահայտելու համար: Խոսքային ակտերը պահանջում են ոչ միայն լեզվի

* Հոդվածը ներկայացվել է 06.12.2022թ., գրախոսվել՝ 10.12.2022թ., տպագրության ընդունվել՝ 30.12.2022թ.:

իմացություն, այլև տվյալ մշակույթում այդ լեզվի պատշաճ կիրառում (What is a Speech Act):

Խոսքային ակտերի տեսությունն առաջին անգամ մշակել է Ջ. Օսթինը, իսկ հետագայում այն զարգացրել է Ջ. Սըրլը:

- Ջ. Օսթինը տարբերակում է խոսքային ակտերի երեք կարգ.
  - Լոկուտիվ՝ հասցեագրողը պարզապես արտաբերում է նախադասությունը:
  - Իլլոկուտիվ՝ հասցեատերը ընկալում է նախադասությունը համապատասխան ձևով:
  - Պերլոկուտիվ՝ նախադասությունը ներազդում է հասցեատիրոջ վրա (Austin 108-109):

Ջ. Օսթինը առանձնահատուկ ուշադրության է արժանացնում իլլոկուտիվ կարգին և նշում, որ այն խոսողի հաղորդակցական նպատակն է որոշակի համատեքստում, օրինակ՝ բողոքելը, հրամայելը, զգուշացնելը և այլն (Austin 108-109):

Հետագայում Ջ. Սըրլը, զուգահեռներ անցկացնելով Ջ. Օսթինի խոսքային ակտերի վերոնշյալ դասակարգման հետ, առաջադրում է իր դասակարգումը: Դրանք են՝

- Հաստատական՝ հասցեագրողը ինչ-որ բան է հաղորդում:
- Հրահանգային՝ հասցեագրողը ստիպում է հասցեատիրոջը ինչ-որ գործողություն կատարել:
- Ստիպողական՝ հասցեագրողը ինքն է ինչ-որ գործողություն կատարում:
- Հայտարարական՝ հասցեագրողը հայտարարությամբ փոփոխություններ է կատարում:
- Հուզական՝ հասցեագրողը արտահայտում է իր հույզերը (Searle 10-15):

Վերոբերյալ դասակարգման մեջ առանցքային տեղ է զբաղեցնում խոսքային ակտերի հուզական տեսակը, որն արտացոլում է խոսողի հոգեկան վիճակը և հույզերը տվյալ խնդրի շուրջ (Searle 10-15):

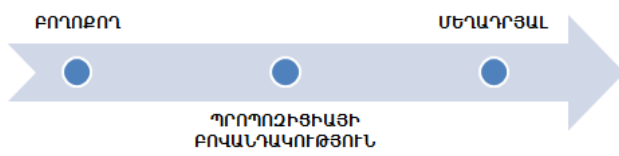
Ա. Թրոսբորգը կարծում է, որ բողոքը պատկանում է խոսքային ակտերի հուզական տեսակին, քանի որ պարունակում է այնպիսի բարոյական դատողություններ, որոնք արտահայտում են խոսողի հուզական վիճակը և վերաբերմունքը: Այլ կերպ ասած, Թրոսբորգը բողոքը սահմանում է որպես իլլոկուտիվ ակտ, որը հնարավորություն է տալիս բողոքողին իր բացասական վերաբերմունքն արտահայտելու միջոցով իրավիճակի ամբողջ պատասխանատվությունն ուղղակի կամ անուղղակի եղանակով փոխանցել դիմացինին (Trosborg 311-336):

Ջ. Լիչը պնդում է, որ բողոքի հակասական բնույթը կարող է առաջացնել խոսողի և լսողի միջև համերաշխության սոցիալական նպատակի խաթարում (Leech 210-211):

Ա. Թրոսբորգը նշում է, որ բողոքը կարող է ունենալ ակնհայտության տարբեր մակարդակներ՝ սկսած ակնարկներից և աննշան անհամաձայնություններից, մինչև արտակա մարտահրավերներ (Trosborg 311-336):

Ակնհայտության սանդղակը կարող է որոշվել հետևյալ չափանիշներով. պրոպոզիցիայի բովանդակություն (բողոքի առարկա) (անգլ.՝ complainable), բողոքող (անգլ.՝ complainer), մեղադրյալ (անգլ.՝ accused, complaine) (Trosborg 311-336): (Եկար 1)

Նկար 1

Գործոնները, որոնք կարող են սահմանել բողոքի ակնհայտության մակարդակը, հետևյալն են.

- Բողոքի առարկան ուղղակիորեն արտահայտված է կամ արտահայտված չէ պրոպոզիցիային բովանդակությունում:
- Պրոպոզիցիային բովանդակության վերաբերյալ բողոքողի բացասական գնահատումը ներակա և արտակա է արտահայտված:
- Մեղադրյալի անմիջական ներգրավվածությունը ներակա և արտակա է արտահայտված:
- Մեղադրյալի վարքագծի վերաբերյալ բողոքողի բացասական գնահատումը ներակա և արտակա է արտահայտված:
- Մեղադրյալի անձի վերաբերյալ բողոքողի բացասական գնահատումը ներակա և արտակա է արտահայտված (Trosborg 311-336):

Հաշվի առնելով վերոբերյալը՝ Ա. Թրոսբորգը ներկայացնում է բողոքների համապարփակ դասակարգում, որը բաղկացած է չորս ռազմավարությունից և ութ ենթառազմավարությունից (Աղյուսակ 1) (Trosborg 337-372):

Աղյուսակ 1

Ոչ բացահայտ հանդիմանություն	Ակնարկներ	Բողոքողը չի հիշատակում բողոքի առարկան և ուղղակիորեն չի նշում, որ ինչ-որ բան վիրավորական է
Դժգոհության	Վրդովմունք	Բողոքողը արտահայտում է հակակրանք, դժգոհություն և վրդովմունք որոշակի հարցի շուրջ
	Վատ հետևանքներ	
Մեղադրանք	Անուղղակի	Բողոքողը ոչ միայն մատնանշում է մեղադրյալին, այլև ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն մեղադրում է նրան
	Ուղղակի	
Մեղադրանք /Կշտամբանք	Ձևափոխված մեղադրանք	Բողոքողը ենթադրում է, որ մեղադրյալը պատասխանատու է զանցանքի համար և ակնարկում է զանցանքի համար առաջադրված մեղադրանք կամ ուղղակիորեն մեղադրում է նրան իր կատարած արարքի համար
	Արտակա մեղադրանք (վարքագիծ)	
	Արտակա մեղադրանք (անձ)	

Ըստ Է. Օլստայնի և Լ. Վայնբախի՝ բողոքի խոսքային ակտը կարող է ընդգրկել հինգ տարբեր օրինաչափություններ, որոնք տարբերվում են հասցեատիրոջ նկատմամբ իրենց խստության աստիճանով: Այդ օրինաչափությունները ներկայացված են Աղյուսակ 2-ում (Olstain and Weinbach 108-122)՝

Աղյուսակ 2

Կշտամբանքի մակարդակից ցածր	Չհիշատակել բողոքի առարկան կամ չլեկտրոնանալ հասցեատիրոջ խոսքի վրա
Վրդովմունքի կամ դժգոհության արտահայտում	Ակնհայտորեն չհիշատակել բողոքի առարկան, բայց արտահայտել ընդհանուր անհանգստություն ինդրի շուրջ

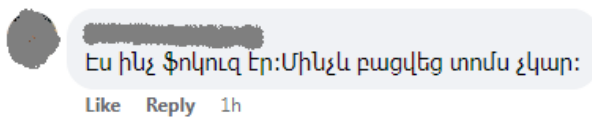
Բացահայտ բողոք	Բացահայտ անդրադառնալ բողոքի առարկային՝ միտում ունենալով հասցեատիրոջը վարկաբեկել, բայց չպատժել
Մեղադրանք ու նախազգուշացում	Վարկաբեկել հասցեատիրոջը և ակնարկել հավանական պատժամիջոցների մասին
Անմիջական սպառնալիք	Բացահայտ հարձակվել հասցեատիրոջ վրա

Այսպիսով, հետազոտության նպատակից ելնելով՝ ուսումնասիրվել են բողոքի իրկուտիվ գործառույթները հայերեն համացանցային խոսույթում՝ միաժամանակ ընդգծելով այն լեզվական միջոցները, որոնց միջոցով հասցեագրողը իրականացնում է իր մտադրությունները: Համացանցում բողոքի մեծ թիվը մեծամասամբ պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ այն հանրության առօրյայի անբաժանելի մասն է: Հետազոտության շրջանակներում ընտրվել են **Facebook** (www.facebook.com 06.12.2022) սոցիալական ցանցում հասանելի բողոք-հրապարակումները և մենաբանությունները, որոնք ընդգրկում են բողոքի խոսքային ակտին բնորոշ առանձնահատկությունները: Բոլոր հրապարակումները դասակարգված են մեր կողմից առաջարկված բողոքի հետևյալ գործառույթներով.

- Ոչ բացահայտ հանդիմանություն
- Դժգոհություն կամ վրդովմունք
- Հեգնանք
- Կատակ
- Ոչ բացահայտ հանդիմանություն

Բողոք-հրապարակումը կամ մեկնաբանությունը կարող է ունենալ ոչ բացահայտ հանդիմանելու նպատակ: Վերջերս եվրատեսիլյան տոմսերի առցանց գնման ժամանակ տեղի էր ունեցել տեխնիկական խնդիր, որը բողոքի մեծ ավիք էր բարձրացրել: Բողոքները ներկայացնելիս հասցեագրողները կիրառելի էին մի շարք լեզվական միջոցներ, որոնցից մի օրինակ ներկայացված է նկար 2-ում (<https://shorturl.at/qKSW6> 06.12.2022):

Նկար 2

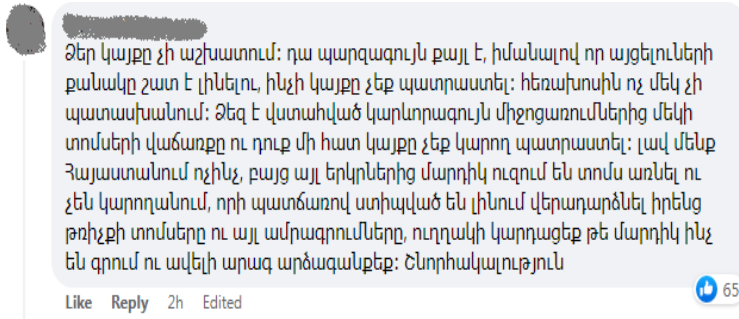

Վերոբերյալ հրապարակման մեջ հասցեատերը իր բացասական կարծիքն է հայտնում անմիջապես պրոպոզիցիայի բովանդակության վերաբերյալ, որը պարունակում է դժգոհություն և վրդովմունք ստեղծված իրավիճակի հանդեպ: Այն բացահայտ բողոքի օրինակ է, քանի որ հստակ նշվում է բողոքի առարկան: Որպես իմաստային բաղադրիչ է դիտարկվում հենց բողոքը: Ինչ վերաբերում է լեզվական միջոցներին, ապա հասցեագրողը հեգնաբար կիրառել է **ֆոկլոզ** օտարաբանությունը՝ շեշտելու ստեղծված իրավիճակի վերաբերյալ իր դժգոհությունը և բարկությունը: Ընդ որում, հասցեագրողը կարծես թե դիտավորյալ կիրառել է **ֆոկլոզ** բառի ոչ ճիշտ ուղղագրությունը, որպեսզի գրավի հասցեատիրոջ ուշադրությունը և կրկին շեշտի իր վրդովմունքը: Իսկ հրապարակման երկրորդ մասում ժխտական նախադասության միջոցով հասցեագրողը պարզաբանում է իրավիճակի մանրամասները:

➤ **Դժգոհություն կամ վրդովմունք**

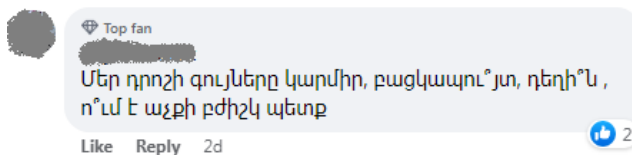
Բողոքի մեկ այլ գործառույթ է դժգոհության կամ վրդովմունքի արտահայտումը: Վերջինիս ուշագրավ օրինակ է ներկայացված նկար 3-ում, որը պայմանավորված է եղել ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության խաղերի հեռարձակումով: Հասցեագրողը իր բացասական կարծիքն է արտահայտում հասցեատիրոջ վարքագծի վերաբերյալ և մեղադրում նրան իր կատարած արարքի համար: Մեկնաբանությունը ընդգրկում է հեռուստոկան հարց (*ինչի կայքը չեք պատրաստել*) հասցեատիրոջը կշտամբելու և իր վրդովմունքը արտահայտելու համար (<https://shorturl.at/qKSW6> 06.12.2022):

Նկար 3

Համացանցում հասանելի մեկնաբանություններից առանձնացրել ենք նաև այնպիսի օրինակ (նկար 4), որտեղ հասցեագրողը բացասական գնահատական արտահայտում է ստեղծված իրավիճակի վերաբերյալ միայն հարցադրումների միջոցով: Նման կերպ նա փորձում է կշտամբել հասցեատիրոջը և քննադատել վերջինիս չմտածված արարքը (<https://shorturl.at/aepxZ> 06.12.2022):

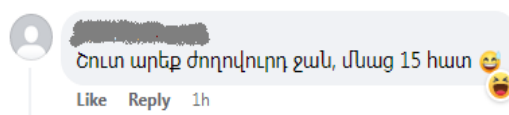
Նկար 4

➤ **Հեգնակ**

Եվրատեսիլյան տոմսերի առցանց ձեռքբերման հետ կապված մեկ այլ բողոք է ներկայացված նկար 5-ում: Բողոքի առարկան ուղղակիորեն արտահայտված չէ, որը թույլ է տալիս ենթադրել, որ որպես ռազմավարություն կրկին ընտրված է ոչ բացահայտ հանդիմանությունը: Ակնարկների միջոցով հեղինակը փորձել է կիրառել կշտամբանքի մակարդակից ցածր գործառույթը: Նշված բողոք-հրապարակման հիմնական նպատակը հեգնելն է, որը հստակ արտացոլվում է կիրառված Էմոջի միջոցով: Մեկնաբանությունը ներկայացված է հրամայական եղանակի բայաձևով, որը կարծես հորդոր է հաղորդում բողոքին (<https://shorturl.at/vUX14> 06.12.2022):

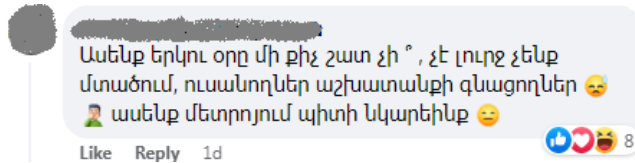
Նկար 5

Մեկ այլ հեգնական բողոք-հրապարակման օրինակ բերված է նկար 6-ում, որտեղ հասցեագրողը իր վրդովմունքը և զայրույթն է արտահայտում *մի քիչ շատ չի*

հռետորական հարցի և չէ՞ լուրջ արտահայտության միջոցով (<https://shorturl.at/yKLV8> 06.12.2022):

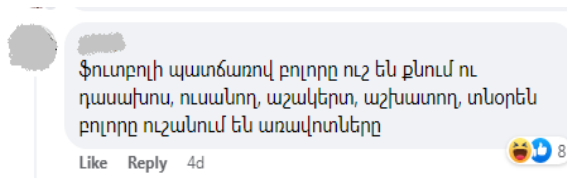
Նկար 6

➤ **Կատակ**

Հետաքրքրական է նաև այն օրինակը (Նկար 7), որտեղ բողոքը ներկայացվել է հումորի միջոցով: Հասցեագրողը, բողոքի առարկան հստակ մատնանշելով, իր ոչ բացահայտ հանդիմանությունն է արտահայտում իրավիճակի վերաբերյալ: *Ուշ են քնում և ուշանում են* կառույցները լեզվական խաղի պատկեր են ստեղծում (<https://shorturl.at/dnqsz> 06.12.2022):

Նկար 7

Եզրակացություն

Ամփոփելով կատարած հետազոտությունը՝ կարող ենք եզրակացնել, որ հայերեն համացանցային խոսույթում բողոքների հիմնական գործառնությունն են ոչ բացահայտ հանդիմանությունը, դժգոհությունը կամ վրդովմունքը, հեգնանքը, ինչպես նաև կատակը: Յուրաքանչյուր գործառնության իրականացման համար հասցեագրողը կիրառում է լեզվական տարբեր միջոցներ: Այդ լեզվական միջոցներից մեծամասամբ գերիշխում են հռետորական հարցերը և հրամայական եղանակի բայաձևերը, որոնք թույլ են տալիս եզրակացնել, որ հասցեագրողը առանց հասցեատիրոջ պատասխանը ստանալու փորձում է անուղղակի կերպով ազդել նրա վրա: Նման լեզվական միջոցները պարզապես գործիք են հասցեագրողի մտադրության անհապաղ իրականացման համար:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Austin, John. *How to do things with words*. Oxford University Press, New York, 1962, 108-109:
2. Leech, Geoffrey. *Principles of pragmatics*, Longman, London, 1983:
3. Olstain, Elite, and Weinbach, Liora , "Interlanguage Features of the Speech Act of Complaining". *Interlanguage Pragmatics*, Gabriele Kasper & Shoshana Blum-Kulka (Ed.), Oxford University Press, 1993, pp. 108-122:
4. Searle, John. "A Classification of Illocutionary acts". *Language in Society*, vol. 5, no. 1, Apr. 1976, pp. 1-23:

5. Trosborg, Anna. *Interlanguage pragmatics: Requests, complaints, and apologies*, Mouton de Gruyter, Berlin, New York 1995:
6. "What is a Speech Act?." *The Center for Advanced Research on Language Acquisition (CARLA)*, <https://carla.umn.edu/speechacts/definition.html>, Accessed: 06 December 2022:
7. Facebook, www.facebook.com, Accessed: 06 December 2022:
8. Facebook, <https://shorturl.at/qKSW6>, Accessed: 06 December 2022:
9. Facebook, <https://shorturl.at/aepxZ>, Accessed: 06 December 2022:
10. Facebook, <https://shorturl.at/vUX14>, Accessed: 06 December 2022:
11. Facebook, <https://shorturl.at/yKLV8>, Accessed: 06 December 2022:
12. Facebook, <https://shorturl.at/dnqsZ>, Accessed: 06 December 2022:

ILLOCUTIONARY FUNCTIONS OF COMPLAINT IN ARMENIAN INTERNET DISCOURSE

ANNA AVETISYAN

*Brusov State University, Russian and Foreign Languages Faculty,
English Chair, Ph.D Student, Lecturer
Yerevan, the Republic of Armenia*

The purpose of the article is to study the speech act of complaint and its linguistic means in the Armenian Internet discourse. In the research, not only is comprehensive analysis of speech acts carried out but also classifications of those speech acts are set forth.

The topicality of this research is determined by the large number of complaints available on the Internet, which play a crucial role in our everyday life.

The choice of linguistic methods is conditioned by the nature and purpose of the research. The theoretical interpretation was carried out through linguistic descriptive analysis, and the practical research was conducted based on the method of component analysis.

As a result of the research, we came to the conclusion that in the Internet discourse, the addresser makes his complaint to perform the functions of implicit reprimand, complaint, irony and joking. Those functions are determined by the addresser's intention and desire to influence the addressee. A number of linguistic means contribute to the effective implementation of these functions. They establish both disagreement and solidarity between the addresser and the addressee.

Keywords: *complaint, speech act, Internet discourse, reprimand, accusation, disapproval, threat.*

ИЛЛОКУТИВНЫЕ ФУНКЦИИ ЖАЛОБЫ В АРМЯНСКОМ ИНТЕРНЕТ-ДИСКУРСЕ

АННА АВЕТИСЯН

*аспирант, преподаватель кафедры английского языка
факультета русского и иностранных языков
государственного университета имени В. Брюсова,
г.Ереван, Республика Армения*

Целью статьи является изучение речевого акта жалобы и актуализация его языковых средств в армянском интернет-дискурсе. Преследуя цели данного исследования, проводятся комплексный анализ восприятия речевых актов, классификация данных речевых актов, а также анализ публикаций содержащих подобные жалобы.

Актуальность данного исследования определяется большим количеством публикаций, имеющих жалобный характер, и комментариев, имеющих в Интернет пространстве и занимающих особое место в повседневной жизни, а также необходимостью их изучения.

Выбор лингвистических методов обусловлен характером и целью исследуемого материала. Интерпретация теоретических положений осуществлялась посредством лингвистического описательного анализа, а эмпирическое исследование осуществлялось на основе метода компонентного анализа.

В результате исследования мы пришли к выводу о том, что в интернет-дискурсе адресант выражает свою жалобу с целью проявления имплицитного упрека, недовольства, иронии, а также шулки. Эти иллокутивные функции определяются намерением и желанием адресанта воздействовать на адресата. Ряд языковых средств, являющихся основными показателями выражения эмоционального состояния адресанта, способствуют эффективной реализации этих функций. Они формируют как несогласие, так и солидарность между адресантом и адресатом.

Ключевые слова: *жалоба, речевой акт, интернет-дискурс, выговор, обвинение, неодобрение, угроза.*